

ne ustanove tudi znotraj Foucaultovega opusa upravičeno pojmujeemo kot metafizične, se pravi kot institucije uformljanja oziroma formiranja, kar konec koncev sugerira že sam Foucaultov izraz »družbena ortopedija« (Foucault, 2001: 57), ki ga je pripisal natanko omenjenim ustanovam. S tem izrazom je Foucault meril na dve med seboj tesno povezani značilnosti disciplinarnih institucij nasploh, še posebej šole, in sicer na funkcijo sankcioniranja kršitev družbenih norm, se pravi na normativno funkcijo šole ter na njeno disciplinarno funkcijo, pri kateri je šlo v prvi vrsti za izpostavljenost oziroma za objektni status učencev v razmerju do učiteljeve vednosti, preko česar je potekal proces formiranja subjekta. Pri tem ni šlo zgolj za sankcije, temveč prej za disciplino, za »privzetje« vnaprej določenih vzorcev vedenja, ravnanja, delovanja itd. Kar preprosto pomeni, da so bile šola in izobraževalne institucije nasploh za Foucaulta najprej in predvsem kalup, mavec, v katerega se je postavilo telesa (in duha) učencev, da so lahko rasli v skladu z družbenimi normami, ki so bile utelešene prav v tem mavcu – zato izraz »družbena ortopedija«.

Pogoj delovanja tovrstnih institucij disciplinarne biopolitične oblasti sta bili njihova prostorska in časovna omejenost. Praks vzgoje in izobraževanja (kakor tudi sankcioniranja in discipliniranja v zaporih, vojašnicah, bolnišnicah itd.) se namreč ni dalo izvajati povsod, temveč le v za to točno določenih in posebej načrtovanih prostorih. To splošno potezo zapiranja in časovno-prostorske omejenosti institucij disciplinarnih družb je Foucault opazil že na samem začetku svojih analiz, in sicer v slovitem primeru o »zapiranju norcev« (Foucault, 1998). Ta poteza je implicirala strogo razmejitev ne zgolj med institucionalnim in neinstitucionalnim prostorom in časom, temveč celo med institucijami samimi. Gilles Deleuze se je glede te razmejitve takole slikovito izrazil (2002: 173): »Posameznik nenehno prehaja iz enega zaprtega okolja v drugega, vsako izmed teh okolij pa ima svoje zakone: najprej družina, nato šola (»Nisi več doma!«), nato kasarna (»Nisi več v šoli!«), zatem tovarna, tu in tam bolnišnica, če tako nanese, tudi zapor, ki predstavlja okolje zapiranja *par excellence*.« Deleuzova ilustracija poudarja obe razsežnosti, ki smo ju izpostavili zgoraj: institucije disciplinarne družbe, v katerih potekajo metafizične prakse formiranja, so med seboj tako prostorsko kot časovno razmejene, kar nakazuje njihovo progresivno nepovratnost. Zapoved »Nisi več v šoli!« nakazuje natanko nepovratnost izhoda iz nedoletnosti, ki, če se v posameznikovem življenju znova pojavi, ni sankcionirana denimo s ponovnim obiskovanjem pouka, temveč z zaporom, sanatorijem ali kakšno drugo podobno institucijo.